

Mikołaj Kopernik

...urodził się 19 lutego 1473 r. w Toruniu, przy ówczesnej ul. św. Anny (później ul. Kopernika nr 15 lub 17), w rodzinie kupca Mikołaja i Barbary pochodzącej z rodziny Watzenrodów. Miał troje starszego rodzeństwa: brata Andrzeja, siostry Barbarę oraz Katarzynę.

Ród Koperników pochodził przypuszczalnie ze śląskiej wsi Koperniki, położonej między Nysą i Prudnikiem lub z samej Nysy. W XIV wieku członkowie tej rodziny osiedlali się w miastach księstw śląskich (Ząbkowice, Nysa, Wrocław) i w Zgorzelcu, a następnie w dużych miastach Polski (Kraków, Lwów) i państwa zakonu krzyżackiego (Toruń). Ojciec astronoma, Mikołaj Starszy, wywodził się z krakowskiej linii rodziny.

W źródłach jest po raz pierwszy poświadczony w 1448 r. jako krakowski kupiec, prowadzący z Gdańskiem handel miedzią (niem. *Kupfer*; można założyć, że osoby zajmujące się zawodowo miedzią zostały nazwane „Kopernikami”).

Edukacja początkowa

W 1480 r. Kopernikowie przeprowadzili się z domu przy ulicy św. Anny do kamienicy przy Rynku Staromiejskim 36 (tzw. Kamienica Pod Lwem lub Kamienica Lazurowa).

Najprawdopodobniej Mikołaj Kopernik ukończył pierwsze nauki w szkole parafialnej przy kościele św. Janów w Toruniu. Zdaniem niektórych historyków, pobierał nauki we Włocławku lub w Chełmnie.

Pomimo że nie zachowały się żadne teksty astronoma w języku polskim, bez wątpliwości znał on ten język na równi z niemieckim i łaciną.

Studia w Krakowie

Dzięki protekcji Łukasza Watzenrodego, biskupa warmińskiego, brata matki przyszłego astronoma, w roku 1491 Andrzej i Mikołaj Kopernikowie rozpoczęli studia na Akademii Krakowskiej. Czasy jego krakowskich studiów przypadły na okres świetności tzw. krakowskiej szkoły astronomiczno-matematycznej.

Studia ukończył w 1495 r., bez uzyskania żadnego tytułu, gdyż utrudniłoby to kontynuowanie nauki we Włoszech, dokąd wyjechał z bratem dzięki wsparciu finansowemu biskupa Łukasza.

Święcenia niższe

Prawdopodobnie w okresie studiów w Krakowie otrzymał tzw. święcenia niższe, ponieważ już 26 sierpnia 1495 został kanonikiem warmińskim.

Wbrew powszechnej opinii nie był on jednak wyświęcony na kapłana, a założenie takie było wynikiem pomyłki XX-wiecznego kopernikologa, Lino Sighnolfiego, który błędnie przetłumaczył jeden z dokumentów.

Innym powodem, dla którego należy wątpić w wyższe święcenia, był fakt, że kapłanom nie wolno było wówczas trudnić się medycyną.

Studia w Bolonii

Dzięki staraniom wuja Łukasza w 1496 r. rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie w Bolonii.

20 października 1497 Kopernik pełnoprawnie objął kanonię warmińską, co zapewniło mu utrzymanie do końca życia. W 1500 r. odbył wraz z bratem Andrzejem podróż do Rzymu, gdzie wygłosił kilka prywatnych wykładów. Tam, w nocy z 5 na 6 listopada 1500, obserwował zaćmienie Księżyca.

Studia w Padwie

W 1501 r. Kopernik na krótko powrócił na Warmię, po czym 28 sierpnia 1501 r. uzyskał zgodę kapituły warmińskiej na rozpoczęcie kolejnych studiów medycznych na Uniwersytecie w Padwie, kontynuując studia prawnicze. Wraz z bratem Andrzejem wkrótce udał się do Italii.

Wbrew treści epitafium na grobie Kopernika we Fromborku astronom nigdy nie uzyskał stopnia doktora medycyny. Najprawdopodobniej uzyskał on stopień licencjata, który pozwalał mu na prowadzenie praktyki lekarskiej.

W Padwie Kopernik studiował także filologię grecką. Latem 1503 r. dobiegał koniec jego studiów i podjął się on obrony doktoratu z prawa kanonicznego na Uniwersytecie w Ferrarze – pomyślny egzamin doktorski odbył się 31 maja 1503 r.

Pobył w Lidzbarku

Mikołaj Kopernik powrócił do Polski pod koniec 1503 r. i w kilku następnych latach towarzyszył swojemu wujowi, biskupowi warmińskiemu Łukaszowi. Brał udział prawie we wszystkich czynnościach dyplomatycznych i administracyjnych biskupa, uczestniczył m.in. w zjazdach stanów Prus Królewskich. Najprawdopodobniej był obecny na koronacji Zygmunta I Starego w katedrze wawelskiej 7 stycznia 1507, natomiast w 1509 r. uczestniczył w sejmie krakowskim.

Pobył w Lidzbarku – propozycja

Prawdopodobnie biskup Łukasz chciał, by jeden z jego siostrzeńców objął po nim biskupstwo, jednak Andrzej w 1507 r. zachorował na trąd i wyjechał do Włoch na leczenie. Wobec takich okoliczności biskup Watzenrode chciał przygotować Mikołaja do sakry, jednak astronom odmówił, wybierając karierę naukową. Prawdopodobne jest, że brak chęci przyjęcia święceń kapłańskich przez Mikołaja Kopernika spowodował konflikt pomiędzy nim a wujem – na tyle ostry, że w pierwszej połowie 1510 r. astronom opuścił Lidzbark i przeniósł się do Fromborka. Od 8 listopada 1510 do 8 listopada 1513 pełnił tam rolę kanclerza kapituły.

Pobył w Olsztynie

Kiedy wybuchła wojna polsko-krzyżacka 1519–1521, 4 stycznia 1520 r. Kopernik został oddelegowany do negocjacji z wielkim mistrzem zakonu krzyżackiego Albrechtem Hohenzollernem (bezsuktecznych). Wkrótce potem, 21 stycznia, Frombork, w którym przebywał Kopernik, został napadnięty i spalony przez Krzyżaków. Wobec opuszczenia Warmii przez większość członków kapituły na barkach Kopernika spoczęło zadanie obrony zamków warmińskich. W 1520 r. został mianowany administratorem dóbr Olsztyna (rezydując na zamku w Olsztynie) i wysłał do Zygmunta Starego list z prośbą o wsparcie wojskowe, który jednak został przechwycony przez Krzyżaków. Jednakże król inną drogą dowiedział się o zagrożeniu głównej twierdzy w południowej Warmii i w końcu listopada 1520 r. nadesłał posiłki. Kopernik zwracał się także o pomoc do Jana Scultetiego z Elbląga, którą uzyskał i dzięki temu udało się obronić miasto.

Monety

Nie można również zapomnieć o zaangażowaniu Kopernika w kwestie ekonomiczne.

W 1517 r. powstała nieoficjalnie pierwsza wersja traktatu monetarnego zidentyfikowana jako napisana przez Mikołaja Kopernika. W 1519 r. napisał on drugą wersję traktatu. Na zjeździe stanów Prus Królewskich w Grudziądzu (rozpoczętym 17 marca 1522 r.), wygłosił publicznie traktat o monetach. W swoim wystąpieniu zaapelował o ujednoczenie systemu monetarnego.

Myśl ekonomiczna, w dziedzinie nazwanej potem polityką pieniężną, została później jeszcze bardziej rozwinięta. W 1528 r. Kopernik ukończył dzieło tłumaczone jako *Sposób bicia monety*.

Pobył we Fromborku

Po powrocie do Fromborka Kopernik mógł spokojnie oddać się pracy naukowej. Według jego biografów żył bardzo skromnie, poniżej przeciętnej pozostałych kanoników. Był ceniony jako ekonomista i lekarz.

Dzięki zabiegom biskupa Dantyszka, wieści o Koperniku i teorii heliocentrycznej dotarły do Wittenbergi i zainteresowały tamtejszego profesora matematyki Jerzego Retyka. W 1539 r. Retyk przybył do Fromborka i przez kilka tygodni obserwował niebo i studiował teksty Kopernika. Przez dwa następne lata Retyk był uczniem Kopernika, zarówno w zakresie astronomii, jak i trygonometrii.

Pierwsza publikacja (1540 r.), która głosiła zasady heliocentryzmu, była właśnie autorstwa Retyka. Stało się tak prawdopodobnie z tego powodu, że Kopernik nie chciał narazić się na głoszenie zakazanych wtedy teorii. Przypuszcza się, że publikacja Retyka miała sprawdzić, jak zareaguje na nią świat nauki, a przede wszystkim Kościół.

Śmierć i dziedzictwo

W grudniu 1542 r. astronom doznał udaru mózgu, w wyniku czego utracił mowę, a prawa strona jego ciała została sparaliżowana. W czasie choroby 21 marca 1543 została wydana książka astronoma *De revolutionibus orbium coelestium* (pol. *O obrotach sfer niebieskich*) i według legendy dotarła ona do Kopernika w ostatnim dniu jego życia. Astronom zmarł przed 21 maja 1543 we Fromborku.

Księgozbiór

Swój bogaty księgozbiór przekazał w testamencie diecezji warmińskiej. Książki te wraz z archiwum biskupów warmińskich i księgozbiorem kapituły warmińskiej w 1626 r. trafiły w ręce Szwedów, którzy splądrowali bibliotekę przy katedrze we Fromborku. Z polecenia Gustawa II Adolfa zbiory te trafiły do biblioteki Uniwersytetu w Uppsali, która zdobyła najstynniejszą na świecie kopernikana.

Rewolucyjne dzieło

O obrotach sfer niebieskich – zostało wydane w 1543 r., jednak spisywanie Księgi I rozpoczęło się już w 1514 r. Dzieło zawiera wykład heliocentrycznej budowy wszechświata. Na owe czasy stanowiło przewrót w nauce i ówczesnym światopoglądzie. Udowodnienie przez Kopernika, że to Ziemia okrąża Słońce było ogromnym przełomem w dziejach ludzkości. Choć pogląd, że Ziemia nie leży w centrum wszechświata, a krąży wokół Słońca został wyrażony na długo przed Kopernikiem, to dopiero on udowodnił go w sposób naukowy i niepodlegający dyskusji. Poprzez przyjęcie zasady, astronom zrewolucjonizował postrzeganie świata z historycznego punktu widzenia. Wpłynęło to bezpośrednio na politykę, naukę, religię i filozofię Nowożytności.

5 marca 1616 decyzją Świętego Oficjum *De revolutionibus* i wszystkie inne prace mówiące o ruchu Ziemi, zostały umieszczone na Indeksie Ksiąg Zakazanych. Dzieła kopernikowskie, traktujące heliocentryzm jako prawdę naukową, pozostały tam praktycznie aż do 1835 r.

Rękopis *O obrotach sfer niebieskich* znajduje się w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie.

Mikołaj Kopernik
Edukacja początkowa
Studia w Krakowie
Święcenia niższe
Studia w Bolonii
Studia w Padwie
Pobyty w Lidzbarku
Pobyty w Lidzbarku – propozycja
Pobyty w Olsztynie
Monety
Pobyty we Fromborku
Śmierć i dziedzictwo
Księgozbiór
Rewolucyjne dzieło